

Onderzoek naar het leefklimaat in gezinshuizen

Resultaten onderzoek voorjaar 2017

Gezinshuis Aan Boord

In het voorjaar van 2017 is onderzoek gedaan naar het leefklimaat van de bij Gezinshuis.com aangesloten gezinshuizen. Het doel van het onderzoek is inzicht te krijgen in het leefklimaat binnen de gezinshuizen. Het onderzoek is uitgevoerd door Hogeschool Leiden, in opdracht van en in samenwerking met Gezinshuis.com. Deze folder bevat de resultaten van uw gezinshuis.

Onder het leefklimaat in gezinshuizen wordt de beleving van de sociale omgeving in het gezinshuis verstaan. Het zorgdragen voor een positief leefklimaat is van cruciaal belang voor het slagen van de behandeling van de inhuisgeplaatste kinderen. Uit eerder onderzoek in residentiële jeugdzorginstellingen is gebleken dat het leefklimaat invloed heeft op de behandelmotivatie, agressie, interne locus of control (mate waarin kinderen menen zelf verantwoordelijk te zijn voor het eigen gedrag) en dysfunctionele- en criminele cognities bij de kinderen (Soeverijn, van der Helm en Stams, 2013). Hoop en perspectief zijn belangrijke elementen van een positief leefklimaat en leveren tevens een belangrijke bijdrage aan behandelmotivatie (Van der Helm, Wissink, Stams, & De Jongh, 2012).

Om het leefklimaat binnen het gezinshuis in kaart te brengen hebben zowel de inhuisgeplaatste kinderen als de eigen kinderen een vragenlijst over het leefklimaat ingevuld. Aanvullend is de samenwerking tussen de gezinshuisouders en Gezinshuis.com en met het begeleidingsteam onderzocht. Onder het begeleidingsteam verstaan we het team met professionals waarmee het gezinshuis samenwerkt in relatie tot pedagogische ondersteuning aan de kinderen, bijvoorbeeld de zorgaanbieder, gedragswetenschapper en/of gedragsdeskundige. Dit deelonderzoek was er op gericht om inzicht te krijgen in de manier waarop de gezinshuisouders het werk en het gezinsfunctioneren ervaren en beleven, en hun visie op het leefklimaat voor de kinderen in het gezinshuis in kaart te brengen.

Het leefklimaat

Het leefklimaat kan variëren van gesloten en repressief naar open en therapeutisch. Een open leefklimaat wordt gekenmerkt door een veilige en gestructureerde omgeving waarin er veel aandacht is voor de individuele behandeling van de kinderen, een goede sfeer, een goede balans is tussen flexibiliteit en controle en waar de kinderen het idee hebben dat ze dingen (kunnen) leren. Bij een gesloten en repressief leefklimaat is alles tegenovergesteld. Er is dan sprake van een onevenwichtige machtsbalans, een gebrek aan wederzijds respect en een nadruk op regels en straffen. Een open leefklimaat kan bijvoorbeeld worden verkregen door rechtvaardige regels op te stellen en die consequent na te leven, de behandeling en begeleiding specifiek te richten op de individuele problematiek van de kinderen, de kinderen de ruimte geven om te laten oefenen met nieuwe vaardigheden en gedrag, aandacht te hebben voor vooruitgang van de kinderen en deze te bekrachtigen, te zorgen voor positief contact met de kinderen en een goede en open communicatie en samenwerking met alle partijen.

Het meten van het leefklimaat onder de kinderen

De kwaliteit van het leefklimaat op een leefgroep in residentiële instellingen kan gemeten worden met de Group Climate Inventory, ontwikkeld door Van der Helm (2011). Het instrument is ook geschikt gebleken voor het meten van het leefklimaat in gezinshuizen. In dit onderzoek is gebruik gemaakt van de Group Climate Inventory, voor inhuysgeplaatste kinderen vanaf 12 jaar, en de Group Climate Inventory for Children, een verkorte vragenlijst voor de inhuysgeplaatste kinderen van 8 t/m 11 jaar en eigen kinderen vanaf 8 jaar.

De reguliere vragenlijst voor kinderen vanaf 12 jaar

De Group Climate Inventory onderscheidt vier elementen van het leefklimaat, namelijk: Ondersteuning, Groei, Repressie en Sfeer. De antwoordmogelijkheden lopen van 1 = 'helemaal niet van toepassing' tot 5 = 'helemaal wel van toepassing'.

Ondersteuning

De schaal 'Ondersteuning' heeft betrekking op de mate van responsiviteit die kinderen ervaren van de gezinshuisouders. Het meet in hoeverre de gezinshuisouders inspelen op de individuele behoeften van de kinderen, de mate van onvoorwaardelijke steun, een betrouwbare en respectvolle behandeling van de kinderen en de toegankelijkheid van de gezinshuisouders. Voorbeelden van vragen die worden gesteld zijn: 'De gezinshuisouders behandelen mij met respect' en 'je kunt altijd bij iemand terecht met een persoonlijk probleem'.

Groei

De schaal 'Groei' verwijst naar de mate waarin kinderen het idee hebben dat ze vooruit gaan tijdens het verblijf en mogelijkheden ervaren zich te kunnen ontwikkelen. Dit kan worden bereikt door individuele leerdoelen op te stellen, gericht op de problematiek van de kinderen. Het is belangrijk dat de kinderen ervaren dat ze nuttige dingen leren om toe te werken naar een leven zonder criminaliteit. Voorbeelden van vragen die worden gesteld zijn: 'ik weet waar ik hier aan werk', en 'ik leer hier hoe ik buiten aan de slag kan'.

Repressie

In dit onderzoek wordt 'Repressie' gezien als de mate van controle door de gezinshuisouders. Kinderen ervaren een hoge mate van repressie als bijvoorbeeld de regels te streng zijn, er teveel regels zijn en/of deze oneerlijk of inconsequent worden gehanteerd. Hierdoor krijgen kinderen het gevoel nauwelijks bewegingsruimte te krijgen en oneerlijk behandeld te worden, wat weerstand en verzet kan oproepen. Ook wordt de mate van verveling meegenomen. Tot slot is er in een repressief leefklimaat weinig ruimte voor communicatie. Er wordt bijvoorbeeld niet uitgelegd waarom straf wordt uitgedeeld en er is weinig aandacht voor emoties van de kinderen. Voorbeelden van vragen zijn: 'je moet hier overal toestemming voor vragen' en 'de gezinshuisouders krijgen altijd hun zin'.

Sfeer

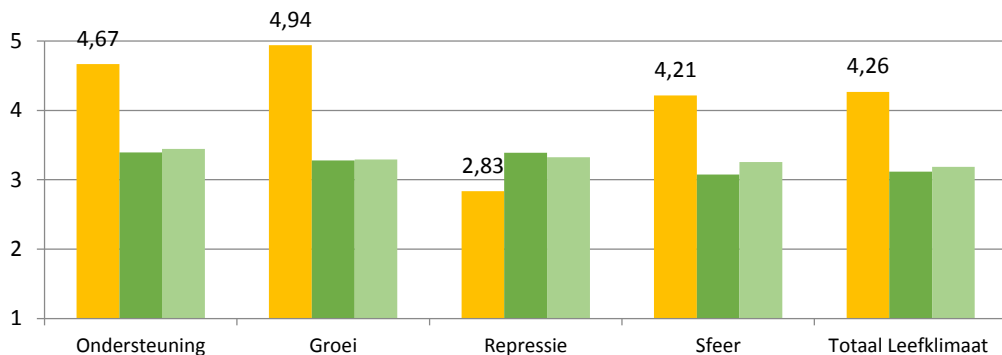
De schaal 'Sfeer' betreft de mate van structuur, veiligheid en vertrouwen tussen de kinderen onderling en tussen de kinderen en de gezinshuisouders. Ook wordt er gevraagd of ze het huis schoon of vies vinden. Er worden vragen gesteld als: 'de sfeer in het gezinshuis is aangenaam', 'ik kom in het gezinshuis voldoende tot rust' en 'je kunt hier iedereen vertrouwen'.

De korte vragenlijst voor inhuysgeplaatste kinderen van 8 t/m 11 jaar en eigen kinderen vanaf 8 jaar

De Group Climate Inventory for Children (GCIC, 8-15 jaar) bestaat uit twee schalen. De schaal 'open klimaat' wordt gekenmerkt door vragen over vertrouwen, eerlijkheid en hulp van groepsleiding. De schaal 'gesloten klimaat' wordt gedefinieerd door vragen over wantrouwen, onrust en te weinig aandacht en hulp. De vragen zijn iets aangepast zodat de formulering aansluit bij de situatie van het gezinshuis.

Aan alle kinderen is gevraagd om de elementen van het leefklimaat te beoordelen met een rapportcijfer. Nb. In deze folder staan de opmerkingen en toelichtingen van de eigen kinderen schuin gedrukt.

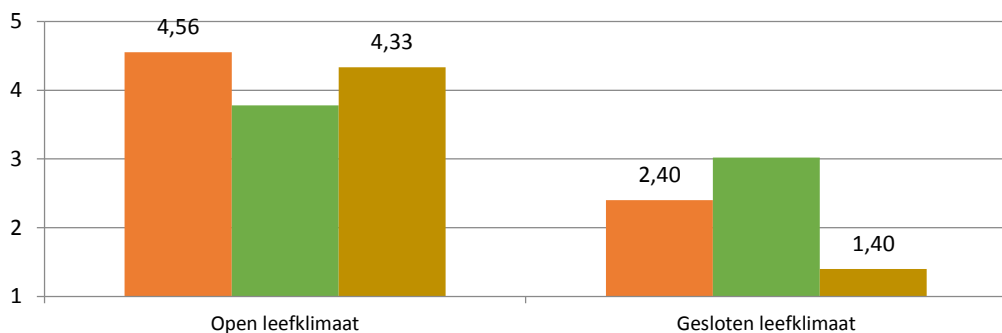
Resultaten inhuusgeplaatste kinderen 12 jaar en ouder

- Gezinshuis Aan Boord - kinderen vanaf 12 jaar - meting 2 (n = 2)
- Referentiegroep 2016 JeugdzorgPlus (gemiddelde van 8 instellingen, 353 jongeren)
- Referentiegroep 2016 Open Jeugdzorg (gemiddelde van 5 instellingen, 125 jongeren)

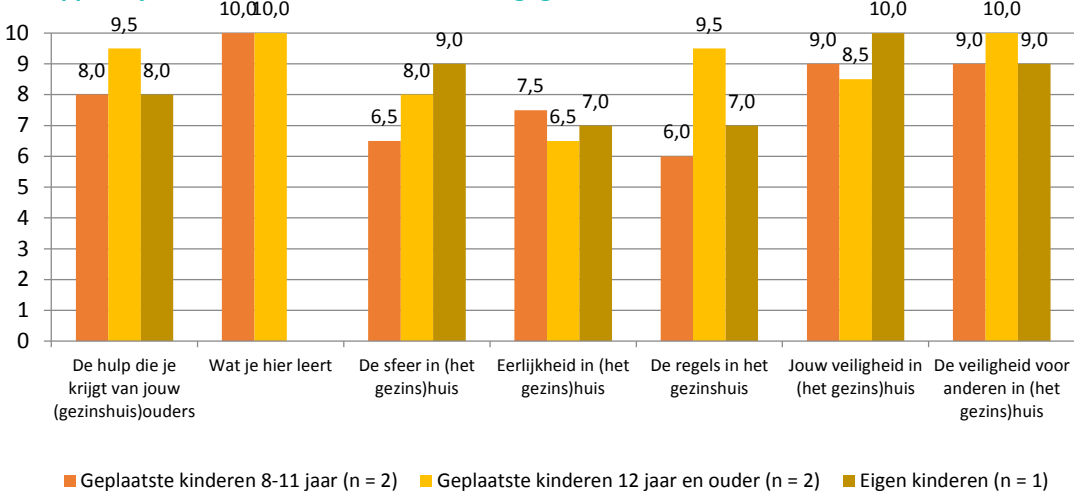
Een lagere schaalscore betekent dat de kinderen die leefklimaatfactor in geringe mate ervaren. Een hogere schaalscore betekent dat de kinderen die leefklimaatfactor in sterkere mate ervaren. Voor de samenvattende, totale leefklimaatsscore geldt; hoe hoger de schaalscore, hoe positiever het leefklimaat wordt ervaren. Er kan worden geconcludeerd dat zowel de geplaatste kinderen als de eigen kinderen een zeer open leefklimaat ervaren. Dit is een positief resultaat.

Resultaten inhuusgeplaatste kinderen 8 - 11 jaar & eigen kinderen

- Gezinshuis Aan Boord - kinderen 8-11 jaar - meting 2 (n = 2)
- Referentiegroep GCI-C 8-15 jaar, 278 unieke kinderen 2012-2015
- Eigen kinderen (n = 1)

Rapportcijfers voor elementen leefklimaat, gegeven door alle kinderen

Aanvullende opmerkingen

1) Hulp die je krijgt van jouw (gezinshuis)ouders	<ul style="list-style-type: none"> • Ze helpen me goed, maar ze kunnen niet alles zien. • Ze doen het best wel goed. • Ze willen me overal mee helpen. • Omdat ze je best wel goed helpen. • <i>Omdat ik zelf kan aangeven als ik hulp nodig heb, en het dan ook gebeurt.</i>
2) Wat je hier leert	<ul style="list-style-type: none"> • Omdat ik hier veel leer. • Omdat ik hier heel veel leer. • Je leert belangrijke dingen voor de toekomst, die je nodig hebt. • Ik leer hier veel dingen.
3) De sfeer in (het gezins)huis	<ul style="list-style-type: none"> • Ik vindt de spullen best leuk. • Omdat het bijna altijd wel leuk is. • Soms zijn mensen sacherijinig, meestal is het wel leuk. • Het is niet altijd gezellig. • <i>Omdat je merkt dat de kinderen op een hele goeie plek zitten, en we eigenlijk vaak als één gezin goed draaien.</i>
4) Eerlijkheid in (het gezins)huis	<ul style="list-style-type: none"> • Sommige kinderen zijn eerlijk maar sommige ook niet. • De pleegkinderen niet altijd, de rest wel. • Soms vertellen kinderen niet meteen de waarheid. • Elk kind is niet altijd eerlijk. • <i>Vanuit de gezinshuisouders is er volledige eerlijkheid, onder de kinderen wordt er nog wel is wat gerotzoid.</i>
5) De regels in (het gezins)huis	<ul style="list-style-type: none"> • Ik vindt regels heel stom. • Als ik soms straf krijg, voel ik hoe dat is en leer ik er van. • Sommige regels vindt ik stom, en door sommige weet je wat je mag en niet meer. • Ze hebben goede regels. • <i>Met de meeste regels ben ik het wel eens, sommige vind ik nergens op slaan (maar ik ben een puber, dat hoort er ook een beetje bij).</i>
6) Jouw veiligheid in (het gezins)huis	<ul style="list-style-type: none"> • Omdat ik hier best veilig ben in huis/bed, er zijn altijd mensen hier. • Het kan soms misgaan en ook soms goed. • Als ik wegloop dan moet ik vertellen waar ik naar toe ga, daarom voel ik me veilig. • Ik voel me niet altijd veilig. (dingen die overal kunnen gebeuren zoals brand) • <i>Gaat z'n gangetje, niks om bang voor te zijn.</i>
7) Veiligheid voor anderen in (het gezins)huis	<ul style="list-style-type: none"> • Omdat ze ook een beetje op anderen letten. • Het is hetzelfde net als mij. • Ze houden ook rekening met anderen waar hun heen gaan. • <i>Denk eigenlijk dat het voor iedereen een hele veilige plek is, maar kan natuurlijk voor anderen anders zijn.</i>

Alle kinderen is gevraagd om de volgende zin af te maken:

“Van andere kinderen leer ik....”

- Hoe je je moet gedragen en hoe je je aan de regels moet houden.
- Veel dingen. Dat ik aardig moet zijn.
- Niet zoveel.
- Geen idee.
- *Weinig, dat geeft niks. Maar ik ben een stuk ouder, en behoort ook niet tot 1 van de 5 gezinshuiskinderen.*

Nb. In deze folder staan de opmerkingen en toelichtingen van de eigen kinderen schuin gedrukt.

Onderzoek onder gezinshuisouders

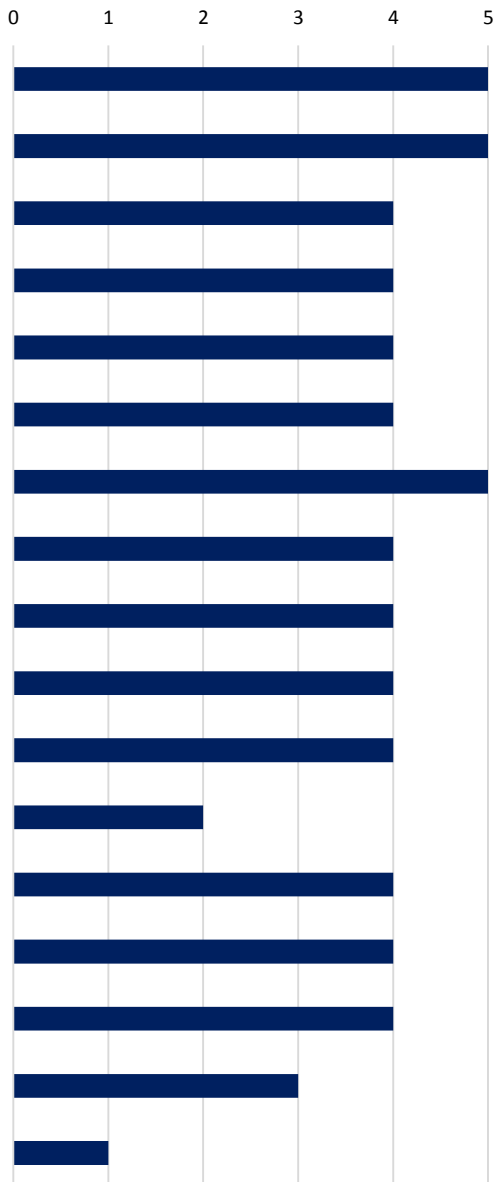
Uitgevraagde elementen en gebruikte vragenlijsten:

- Samenwerking met Gezinshuis.com
- Samenwerking met de formulemanager van Gezinshuis.com
- Samenwerking met het begeleidingsteam
- Werktevredenheid en Betrokkenheid/bevlogenheid (twee schalen, overgenomen van Living Group Work Climate Inventory, Van Miert & Dekker, 2012)
- Werkbeleving (UBOS-C, Schaufeli & Van Dierendonck, 2001)
- Gezinsfunctioneren (Vragenlijst Gezinsfunctioneren volgens Ouders, Praktikon, 2016)
- De visie op het leefklimaat door het geven van rapportcijfers voor de elementen.

Er heeft 1 gezinshuisouder een vragenlijst ingevuld.

Het onderzoek onder gezinshuisouders had tevens ten doel om een inventarisatie te maken van factoren die volgens gezinshuisouders van invloed zijn op het werk. Deze inventarisatie wordt gebruikt als input voor verdiepend onderzoek en wordt niet besproken in deze folder.

Helemaal niet – een beetje niet – neutraal – een beetje wel – helemaal wel

Gemiddeld rapportcijfer voor de algemene samenwerking met Gezinshuis.com: 8,0
 Opmerking: *(geen)*

Samenwerking met de formulemanager

Helemaal niet – een beetje niet – neutraal – een beetje wel – helemaal wel

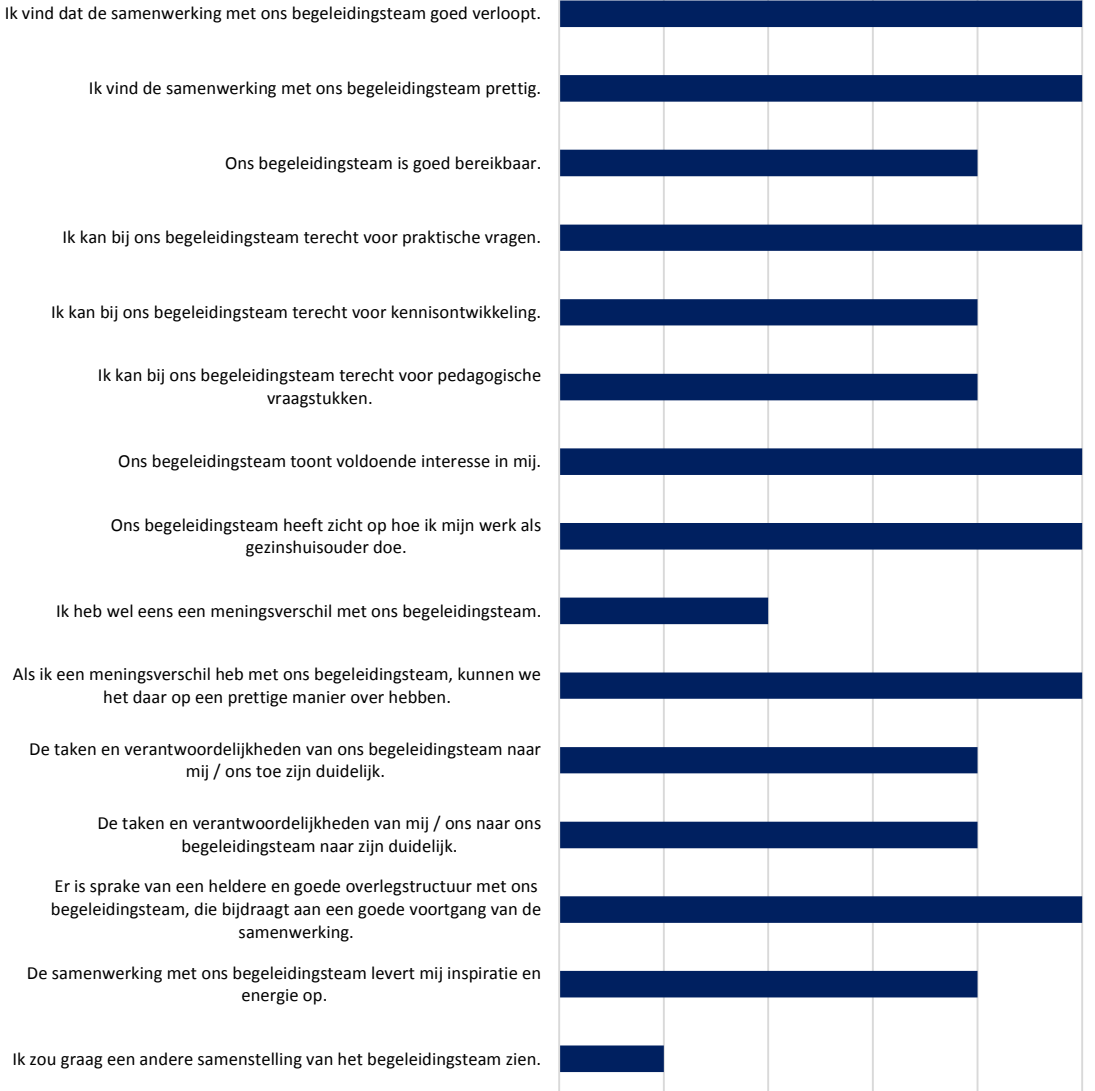
Gemiddeld rapportcijfer voor de samenwerking met de formulemanager: 8,0

Opmerking: (geen)

Samenwerking met het begeleidingsteam

Helemaal niet – een beetje niet – neutraal – een beetje wel – helemaal wel

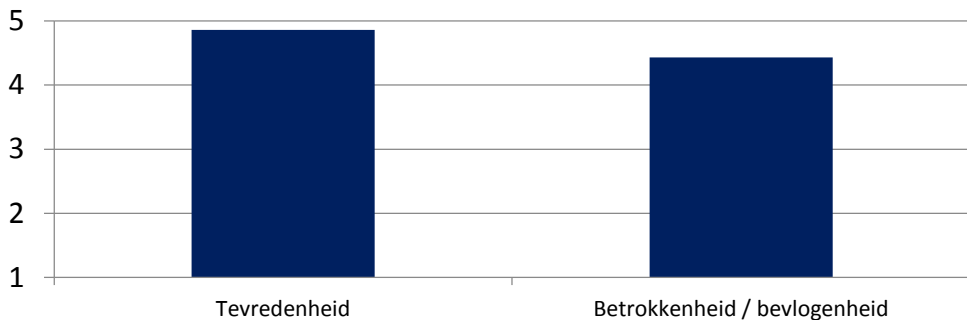
0 1 2 3 4 5

Gemiddeld rapportcijfer voor de samenwerking met het begeleidingsteam: 9,0
Opmerking: (geen)

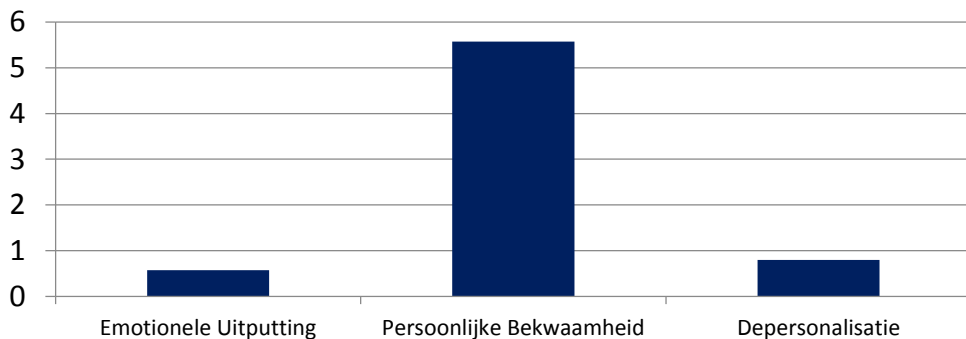

Werkmotivatie

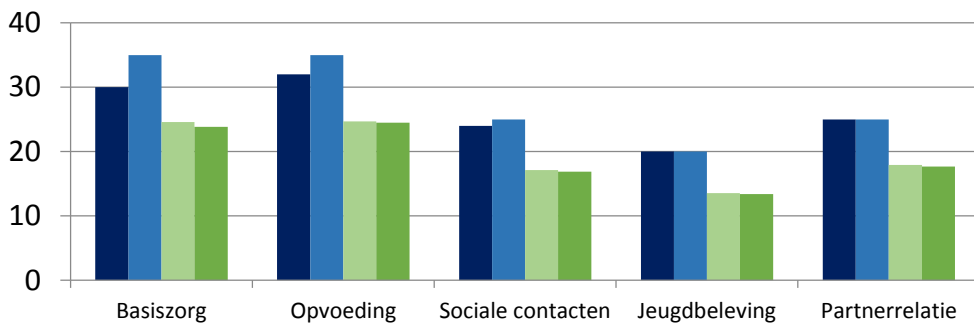
Extra vraag: "Ik voel me meer ouder dan hulpverlener": $M = 3.00$

Werkbeleving (UBOS-C)

0 = nooit, 3 = regelmatig (een paar keer per maand), 6 = altijd (dagelijks)

Gezinsfunctioneren (VGFO)

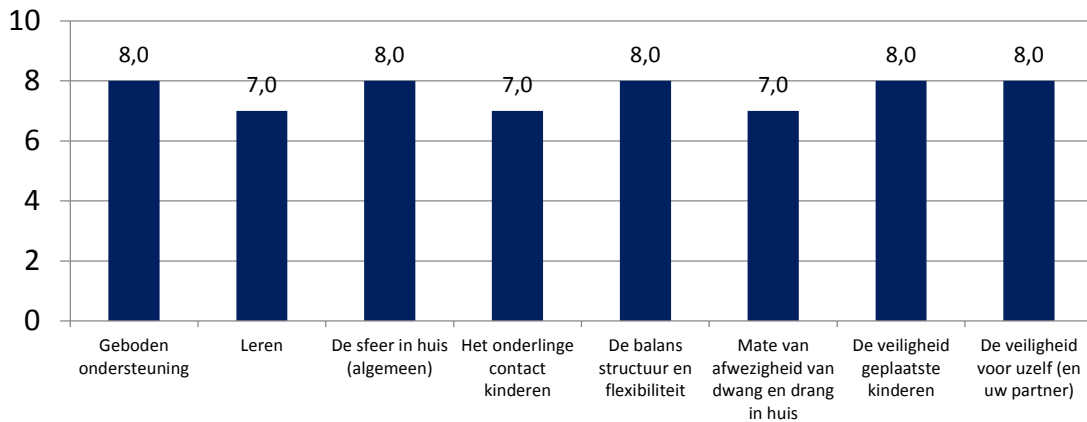
■ Aan Boord (n = 1)

■ Ref. groep kinderen 4 - 11 jaar (n = 364)

■ Maximale score mogelijk

■ Ref. groep kinderen 12-18 jaar (n = 579)

Rapportcijfers gegeven door gezinshuisouder(s)

Aanvullende opmerkingen

De ondersteuning die de kinderen krijgen van de gezinshuisouders	<ul style="list-style-type: none"> • Geen opmerking
In hoeverre de kinderen voldoende leren terwijl ze bij u wonen	<ul style="list-style-type: none"> • Dat is van veel factoren afhankelijk en ligt niet alleen binnen onze beïnvloeding.
De sfeer in huis (algemeen)	<ul style="list-style-type: none"> • Geen opmerking
Het onderlinge contact tussen kinderen in huis	<ul style="list-style-type: none"> • Geen opmerking
De <u>balans</u> tussen geboden structuur aan de kinderen en flexibiliteit die nodig is om te kunnen leren en oefenen met gedrag	<ul style="list-style-type: none"> • Geen opmerking
Mate van afwezigheid van dwang en drang in huis	<ul style="list-style-type: none"> • Geen opmerking
De veiligheid voor de kinderen die bij u thuis geplaatst zijn	<ul style="list-style-type: none"> • Geen opmerking
De veiligheid uzelf en uw partner	<ul style="list-style-type: none"> • Geen opmerking

Conclusie

De resultaten van het onderzoek kunnen worden besproken aan de hand van onderstaand format. Naar aanleiding van de discussie kunnen concrete doelen worden geformuleerd waar het gezinshuis de komende periode mee aan de slag kan gaan.

In gesprek over de resultaten

1. Herkennen

- Herkennen we de uitkomsten?

2. Verklaren

- Kunnen we de uitkomsten verklaren?

3. Beoordelen

- Wat vinden we van de uitkomsten?

4. Handelen

- Wat willen we behouden / welke stappen kunnen we zetten?

Aandachtspunten en doelen voor de komende periode:

(gezamenlijk door de gezinsleden en betrokkenen te formuleren)

Onderzoek staat onder leiding van:

Peer van der Helm, Lector Residentiele Jeugdzorg
Expertisecentrum jeugd, Hogeschool Leiden
helm.vd.p@hsleiden.nl

Zernikedreef 11, kamer D1.051
Postbus 382, 2300 AJ Leiden
+31 (0)6 4813 3745

Voor vragen over het onderzoek en deze folder:

Anna Dekker
Onderzoeker Hogeschool Leiden
dekker.a@hsleiden.nl

Yolande van Beusekom
Formulemanager Gezinshuis.com
y.vanbeusekom@gezinshuis.com

Bedankt voor uw medewerking!

Om gezinshuisouders in de toekomst beter te kunnen ondersteunen bij hun complexe taak is meer praktijkgericht onderzoek nodig.

Door onderzoek in gezinshuizen zijn we steeds beter in staat om te begrijpen hoe de hulpverlening in gezinshuizen wordt ervaren en wat werkzame factoren zijn.

Door uw deelname kunt u niet alleen met alle betrokkenen aan de slag met de resultaten, maar helpt u ook mee aan het grootschalige onderzoek. Daarvoor danken we u hartelijk!